

Латушка, Ганна. «Емоційно-стилістичні особливості українських нечленованих висловлень згоди та незгоди порівняно з іншими слов'янськими». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 10, 2019, с. 77–87.
Latushka Hanna. "Emotional and Stylistic Features of the Ukrainian Indivisible Utterances of Agreement and Disagreement in Comparison with the Other Slavonic Languages". *Linguostylistic Studies*, iss. 10, 2019, pp. 77–87.

УДК 81'367.628:811.16

<https://doi.org/10.29038/2413-0923-2019-10-77-87>

ЕМОЦІЙНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ НЕЧЛЕНОВАНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ ЗГОДИ ТА НЕЗГОДИ ПОРІВНЯНО З ІНШИМИ СЛОВ'ЯНСЬКИМИ

Ганна Латушка

Білоруський державний університет,
Мінськ, Білорусь

У статті розглянуті стилістичні та емоційно-експресивні особливості українських синтаксично нечленованих висловлень для вираження згоди та незгоди порівняно з білоруськими, чеськими та болгарськими. Зроблено висновки про те, що система таких висловлень має свої стилістичні та емоційно-експресивні особливості навіть у близьких мовах.

Ключові слова: висловлення, комунікація, незгода, синтаксис, синтаксично нечленовані висловлення, слов'янські мови, згода.

Latushka Hanna. Emotional and Stylistic Features of the Ukrainian Indivisible Utterances of Agreement and Disagreement in Comparison with the Other Slavonic Languages. Recently there has been an increase of interest in various aspects and components of communication. Many recent linguistic studies have focused on syntactically indivisible utterances as locutions that function in the dialogic form of speech to express modal and emotive meanings. Although a considerable amount of research in various Slavic languages has been devoted to the study of their different aspects, the status of such utterances, features of their functioning and nomination require more detailed consideration. The article elucidates the stylistic and emotionally expressive features of the Ukrainian syntactically indivisible utterances of agreement and disagreement in comparison with Belarusian, Czech and Bulgarian languages, using the case study of the dramatic works. The aspect under discussion is quite prominent in the Slavic languages communication since it determines its relevance, correctness, compliance with the stylistic and etiquette rules.

The article argues that the system of such statements has its own stylistic and emotionally expressive features, even in closely related languages. Thus, the system of syntactically indivisible utterances in the Ukrainian language is more variable than in Belarusian, and it has a large number of youth and slang expressions. The Czech language system is divided into the vernacular and neutral units, while the Bulgarian language is characterized by greater tolerance of curse vocabulary and uses a great variety of particles which substitute syntactically indivisible utterances.

Key words: agreement, communication, disagreement, Slavic languages, syntactically indivisible utterance, syntax, utterance.

Вступ. В останні десятиліття в лінгвістиці спостерігається зростання інтересу до особистісного начала в мовленні й сфері спонтанних взаємин. Відбувається стрімкий розвиток таких галузей мовознавства, як прагматична, комунікативна, комунікативно-функціональна лінгвістика, теорія мовленнєвих актів. Сьогодні активно вивчені різні аспекти та складники комунікації: адресант і адресат, будова та функціонування діалогу, ефективна й неефективна комунікація, правила й закони взаємодії тощо (Борисова; Грайс; Ермакова, Земская; Иссерс; Сусов; Leech)). До уваги лінгвістів також потрапляють такі фундаментальні комунікативні категорії, як згода та незгода, тому що вони є невід'ємною частиною міжособистісної взаємодії ((Галактионова; Гурко; Ермакова; Костусяк; Сирота) та інші).

Хоча згода та незгода є поняттями, які присутні в різних формах у комунікації будь-якою мовою, їхнє вираження характеризується національною специфікою як у мовному плані (фонетичному, лексичному, семантичному, синтаксичному та т.ін.), так і в культурному (в традиціях, правилах, принципах вираження). Тому в різних (навіть близьких) мовах виявляється специфіка використання одиниць для вираження зазначених відносин.

На нашу думку, синтаксично нечленовані висловлення (далі – СНВ) розмовно-діалогічної форми мовлення з ядром лексичного значення 'згода' та 'незгода', які висловлюють суб'єктивне ставлення мовця до дійсності, заслуговують на окрему увагу. СНВ – це короткі інтонаційно оформлені висловлення, що складаються з одного слова або стійкого сполучення слів і служать для вираження модальних та експресивних відносин. Згадані висловлення характеризуються стислістю, аграматичністю, стереотипністю, експресивністю, ідіоматичністю (Шаронов 543). Завдяки цим якостям вони є «граматичним ідеалом» способів вираження згоди та незгоди (Озаровский 115).

Для номінації згаданого поняття в українських джерелах використовуються терміни «нечленовані конструкції», «нечленовані речення», «слова-речення», «синтаксично нечленовані слова-речення», «еквіваленти речення» тощо (Білодід; Вихованець; *Сучасна українська*). На нашу думку, найбільш зручною назвою, яка відображає сутність згаданої одиниці, є «синтаксично нечленоване висловлення» (СНВ). Інші аспекти СНВ в українській лінгвістиці також періодично потрапляють у фокус інтересу лінгвістів (Вінтонів; Гурко; Дудик; Загнітко; Кучер; Шатілова; Шиць), але у вивченні цієї одиниці є ще багато питань щодо особливостей її функціонування, статусу, прагматичних характеристик і т.ін., є потреба в системному та повному описі згаданих висловлень.

Мета цієї роботи – виявлення емоційно-стилістичної специфіки українських СНВ згоди та незгоди в контексті білоруських, чеських і болгарських висловлень. **Матеріалом** для дослідження слугували тексти драматургії (див. список використаних джерел). Вибір матеріалу

пов'язаний із максимальною наближеністю творів драматургії до усного мовлення, яке і є найбільш природним контекстом для реалізації СНВ. У кожній аналізованій мові нами було зібрано приблизно 1000–1100 мікродіалогів для вираження згоди та незгоди. Під СНВ для вираження згоди та незгоди ми розуміємо достатньо широку групу одиниць, що охоплює висловлення від таких, у яких згода / незгода проявляються найбільшою мірою, до таких, у яких вони виражані мінімально й мають характер сумніву, вагання. Згода / незгода трактуються нами в широкому сенсі, тобто ми розглядаємо одиниці, які можуть висловлювати позитивну оцінку, підтримку, схвалення, обурення, співчуття, заборону та інші види позитивної та негативної реакцій. Разом із групами згоди та незгоди ми також розглядаємо групу СНВ для вираження незнання, яка займає проміжне положення.

Основний **метод**, використаний в роботі, – описовий, що базується на безпосередніх спостереженнях і зіставленні лінгвістичних фактів, із використанням прийомів елементарної статистики, узагальнення та інтерпретації. Для відбору ілюстративного матеріалу використано метод суцільної вибірки, за допомогою прийому лінгвістичного спостереження з тексту виділено мікродіалоги, що містять СНВ позитивної та негативної реакції. Для аналізу СНВ послуговувалися такими методами, як контекстуальний аналіз, елементи компонентного аналізу семантики слів (інтуїтивно й за допомогою аналізу словникових дефініцій, а також у процесі семантичного зіставлення слів з іншими близькими) для виявлення мікрокомпонентів, що впливають на відтінки значень СНВ.

Результати дослідження. СНВ вважають одиницями, вживаними в розмовно-діалогічному мовленні, але їх також можуть використовувати в монологічному тексті й у різних стилях мовлення. Зібрані нами СНВ було оформлено у відповідні словники висловлень згоди та незгоди в перерахованих мовах. Усі зафіксовані СНВ ми наділили стилістичними й емоційно-експресивними позначками, зробленими на основі словників, аналізу контексту та ситуації використання, а також власних загальних знань.

У роботі використано такі позначки стилістичного та емоційно-експресивного характеру: *нейтр.* (висловлення не має обмеження за сферою використання), *розм.* (висловлення вживається у сфері побутових відносин між (добре) знайомими людьми), *прост.* (висловлення має знижений, грубуватий характер), *груб.* (висловлення є грубим, образливим), *форм.* (висловлення вживається у Ви-спілкуванні або в разі поважних відносин), *молод.* (висловлення використовується переважно в діалогах молоді), *жарг.* (висловлення носить зазвичай грубувато-фамільярний, іноді гумористичний або іронічний характер), *жарт.* (висловлення вживається в жартівливому тоні, зазвичай має неналежну ситуації спілкування форму); *інтерференц.* (висловлення виникло в результаті змішання української / білоруської та російської мовних

систем); *діал.* (висловлення має територіальну обмеженість уживання); *піднес.* (висловлення вимовляється з розумінням усієї значущості ситуації, пов'язане з моральними якостями та принципами); *застар.* (висловлення вживається в сучасній мові обмежено, тому що вийшло чи виходить з ужитку); *пестл.* (висловлення свідчить про вияв мовцем теплих, лагідних почуттів, вимовляється м'яко, ніжно). Частково позначки у всіх словниках збігаються. Є невеликі відмінності, наприклад, позначку *інтерференц.* було зафіксовано в українських та білоруських словниках, позначка *прост.* у чеських словниках свідчить про те, що висловлення вживається в розмовній чеській мові (див. далі), позначка *пестл.* трапилася в українських, білоруських і болгарських словниках, як і деякі інші особливості. Загалом найбільш частотні позначки (*розм.* і *нейтр.*) та їх відсоткове співвідношення здебільшого збігаються у всіх зазначених мовах, а ось із більш рідкими позначкам є розбіжності, тому що кожна мова має свої емоційно-стилістичні особливості, що підтверджується складом СНВ згоди та незгоди.

Розглянемо деякі відмінності між стилістичними та емоційно-експресивними особливостями СНВ в українській, білоруській, чеській та болгарській мовах.

Незважаючи на близькість української та білоруської мов, а також їхню віднесеність до східнослов'янської підгрупи, емоційно-стилістичний склад СНВ згоди та незгоди цих мов має відмінності. Аналізуючи українські та білоруські діалоги, ми помітили, що на українському матеріалі нам трапилося більше, ніж на білоруському, одиниць, які можна віднести до молодіжного жаргону. Дозволимо собі пояснити меншу частотність подібних СНВ у білоруській мові більшою обмеженістю вживання мови в побутовій сфері спілкування молоді. У білоруській мові ми зафіксували СНВ *Клас*, у той час як в українській мові *Клас*, *Кльово*, *Круто*, *Супер*, *Супер-пупер*, *Молоток* (в значенні 'Молодець'). Для вираження незгоди ми виокремили певну групу жаргонних виразів, які є грубуватими і вживані здебільшого в молодіжному середовищі. Це форми типу *Запахло*, *Капець*, *Фігня* й под. Деякі з них в українській мові виступають у вигляді варіантів, що пов'язане із запозиченням таких виразів із російської мови чи через неї, а під час вживання їх в українському діалозі виникають труднощі, пов'язані з перекладом. Наприклад, нам трапилися в українських текстах одиниці *Блін* і *Млін*; *Капец* і *Капець*.

Вплив російської мови на склад українських і білоруських СНВ виявляється також у наявності таких висловлень, як інтерференційні, що відрізняє їх від інших слов'янських. СНВ такого роду зазвичай свідчать про невисокий рівень освіченості мовця, пор.: *Не*, *Да* тощо. У білоруських мікродіалогах ми зафіксували *Да*, *Дурак*, *Лапух*, *Панятна*, *Разговорчыкі* та т. ін.

Найчастіше поява таких СНВ пов'язана з ненавмисним змішуванням мов внаслідок інтерференції, але іноді вживання цих виразів має ігровий характер. Так, нам трапилися умисні вживання російських варіантів в українському тексті, що характеризуються значною емоційністю, іронією, наприклад, використання *Боже упаси* замість *Боронь Боже* або застосування іронічного заперечення *Щас*, утвореного як фонетичний варіант від російського *Сейчас*: *Витрясти з господині наші паспорти? – Щас... Так вона їх тоді віддасть* (Уварова). Зафіксоване нами використання СНВ *Геніяльная мысль* в білоруському діалозі має подібну функцію – свідчить про жартівливий настрій мовця.

Велику групу серед СНВ незгоди в українській мові займає інвектива. Такі одиниці можуть значно відрізнятися стилістично в різних слов'янських мовах. Наведемо приклад діалогу: *А ти чого на маму гавкаєш? – Ненормальна... – Дебіл!.. – Жаба! – Інвалід! – Німфетка! – Окуляроносець! – Тьху на тебе! – Це на тебе – тьху! – Була б ти чоловіком – я б тобі рило начистив. – А був би ти жінкою – залишилася б голомозою. – Ідіотка... – Дурень...* (Щученко). Як видно, використані висловлення є досить різноманітними, іноді навіть оказіональними. Уваги також заслуговують зооніми, які мовці вживають щодо співрозмовників в переносному значенні. Навіть у близьких мовах їхня конотація може не збігатися. У наведеному вище прикладі *Жаба* використовується як образа, а, наприклад, у чеській та польській мовах *Žabka /Żabka* – це комплімент для дівчини.

У східнослов'янських мовах деякі згрубілі одиниці, що вживаються для образи, можуть набувати зменшувально-пестливих суфіксів, а з ними і значення поблажливості, жалю, навіть ніжності. Такі вирази зазвичай використовуються або особою старшою, більш досвідченою, або вищою за статусом, наприклад, укр.: *Боїшся, щоб розтління малолітніх не приписали? – Догадлива. – Дурненький* (Фольварочний); біл.: *He!.. Сяброўкі! Дапамажыце! <...> – Дурнічка! Слухайся мяне, кажу табе! Я навучу цябе вядзьмарыць!* (Васючэнка), пор. рос. *Глупенький, Дурачок, Дурашка* й т.ін.

Під час аналізу українських і білоруських мікродіалогів ми помітили, що українські СНВ мають більш синонімічних варіантів, ніж аналогічні білоруські формули. Імовірно, така ситуація може бути пов'язана з тим, що сфера вживання білоруської мови вужча, а через це застосування деяких одиниць відходить на периферію. Так, ми зафіксували по кілька функціональних еквівалентів в українській мові до деяких білоруських одиниць: *Анікольні – Аніскільки, Ніскільки; Анітрохі – Анітрохи, Нітрохи; Добра – Добре, Гаразд* і т.ін.

В аналізованих мовах спостерігаються також випадки, коли СНВ збігаються фонетично й за значенням, але відрізняються сферами вживання. Так, укр. *Файно* є діалектним (*Словник* 10: 551), чеськ. *Fajn* обмежено просторіччям (*Slovník* 81), а біл. *Файна* вживана в розмовній білоруській мові й частіше використовується молоддю.

Досить широко трапляються не тільки міжмовні відмінності, а стилістичні розбіжності між функціональними еквівалентами в межах однієї мови. І. О. Кисельов зазначає, що в українській мові є 2 аналоги до російського *Да – Так* і *Еге* (Киселев 77). З цією думкою важко погодитися, тому що одиниця *Еге* обмежена сферою використання (у словниковій статті біля цього виразу стоїть позначка *розм.* (*Словник* 2: 454), у той час як при слові *Так* позначок немає (*Словник* 10: 17)), за функцією (в словнику зазначається, що *Еге* вживається для підтвердження сказаного раніше (*Словник* 2: 454), у той час як функції *Так* більш різноманітні (*Словник* 10: 17)) і за частотністю (ми зафіксували 130 контекстів із СНВ *Так* (у різних модифікаціях) і тільки 4 з *Еге*). Білоруські *Так* і *Але* відрізняються тільки частотністю вживання, а українські *Так* і *Еге* ще й функціонально та стилістично.

Емоційно-стилістичні відмінності українських і чеських СНВ пов'язані з іншими чинниками. Як усна, так і письмова форми мовлення в чеській мові представлені двома основними різновидами: це *spisovná čeština* «літературна чеська мова» (форма, що вживається в офіційних стосунках) і *obecná čeština* «просторіччя» (форма чеської мови, що використовується між знайомими або в неофіційній ситуації). Ці два різновиди відрізняються фонетичними, морфологічними, синтаксичними та лексичними особливостями, вони можуть спостерігатися не тільки в усному мовленні, але також потрапляти й у мову художніх творів [27, с. 339]. Літературна чеська мова має також проміжну, перехідну форму на шляху до так званого чеського просторіччя – це розмовна форма (*hovorová čeština* «розмовна чеська мова»). Як *obecná čeština*, так і *hovorová čeština* значно відрізняються від літературної мови та мають особливості на різних мовних рівнях. Наприклад, вирази *Samosebou* 'Само собою'; *To by bylo prima* 'Це було б супер'; *Fakt* 'Насправді'; *Dobrá, dobrá* 'Добре, добре' (на відміну від *Dobře, Dobře* 'Добре, добре') і багато інших не вживаються в літературній чеській мові. Згадане вище чеське просторіччя (*obecná čeština*) часто свідчить про більш довірливе, товариське ставлення або про те, що мовці принаймні знайомі. Завдяки *obecné* і *hovorové češtině* в розмові збільшується й кількість варіантів для вираження згоди, наприклад, до *Ano* 'Так' додаються ще й інші форми: *Jo* 'Ага'; *No* 'Ну', 'Ну так' і вирази типу *No jo*; *Tak jo*; *No ták* з аналогічним значенням. Цікавими є випадки, коли нейтральні за сферою використання одиниці та просторічні висловлення мало відрізняються (фонетично і / або граматично): *Dobře – Dobrá, Dobrý* 'Добре'; *Opravdu – Vopravdu* 'Насправді'; *Jasně – Jasný, Jasný* 'Звичайно'; *To je samozřejmě – To je samozřejmě* 'Це безумовно'; *To je možná – To je možný* 'Це можливо' й т.ін. Обидві згадані форми чеської мови можуть чергуватися в розмові залежно від того, хто є співрозмовником, іноді коди можуть переплітатися та елементи неофіційної чеської мови проникати в літературну (Karlík, Nekula, Pleskalová 81). Доречним буде зауважити й те, що українська, білоруська та болгарська мови також мають свої відмінні

стилістичні діапазони, але в них відсутнє явне протиріччя двох форм, яке спостерігається в чеській мові.

Деякі вирази належать до чеського просторіччя через лексику, що входить до їхнього складу (наприклад: *Tak už mazej* 'Вали вже'; *A zabouchni se řádně* 'Стули пусок'; *To je ale krávnovina* 'Це маячня'; *Nekecej* 'Не тринди'; *Co blbneš?* 'Що ти верзеш?'; *Zbláznil ses?* 'Ти з глузду з'їхав?' і т. ін.). Такі одиниці мають позначку *груб.*, їх вживання в офіційній бесіді неможливо. Друга частина СНВ, які є просторічними, можуть мати нейтральні аналоги, якщо в них замінити деякі закінчення, звуки, пор.: *Řáko se mně to libit nechce* – *Nějak se mně to líbit nechce* 'Якось це мені не хоче подобатися'; *Nejní to možnu* – *Není to možné* 'Це неможливо'; *Nech toho bejt* – *Nech toho být* 'Облиш'; *Uvidíme* – *Uvidíme* 'Побачимо'; *To je zbytečný* – *To je zbyrečné* 'Це зайве'. Наявність двох форм мови впливає на загальну кількість синонімічних варіантів для вираження згоди та незгоди в чеській мові.

Щодо болгарської мови, то на формування її літературної форми вплинуло народне мовлення (Иванова, и Ницолова 192). Це викликало наявність великої кількості препозитивних і постпозитивних часток, які часто додаються до СНВ. В інших розглянутих нами мовах такі частки також є, але в болгарській мові вони трапляються частіше та надають майже непомітні відтінки значень або зовсім ніяк не перекладаються. Приміром, частки *Ама*, *Ами* вживаються для посилення висловлень (наприклад, висловлень згоди чи незгоди, пор.: *Ама да*, *Ами да*, *Е да*). За словником, згадані частки можуть долучати до себе й інші, які не впливають на значення: *Ама де*, *Ама че*, *Ама а*, *Ама че а*, *Ама ха*, *Ама па*; *Ами сега*, *Ами че и*, *Ами че как* (*Речник на българския език* 238, 246). Крім того, через наявність великої кількості часток у болгарській мові для передачі нового значення часто використовується не інше СНВ, як в аналізованих мовах, а те ж саме, але з новою часткою. Така ситуація зумовлює меншу кількість синонімічних СНВ у болгарській мові.

Привертає увагу досить лояльне ставлення болгарської мови до запозичень. Наприклад, нам трапився варваризм *Йес* (передача англ. *Yes* кириличними літерами), СНВ *О'кей* і *Окей* (в різній графічній інтерпретації). Цікаво, що деякі запозичені СНВ можуть видозмінюватися: наприклад, у болгарській мові функціонує висловлення *Браво*, а паралельно є форма *Бравос*. Як свідчить словник, друга лексема просторічна (*Речник на българския език* 767).

Крім того, на тлі східнослов'янських мов межа допущення грубої й обценної лексики в болгар значно нижча, про що свідчить велика кількість у літературних творах виразів *Да му еба майката* 'Щоб йому'; '<Ух,> маміцата му да еба!...' '<Ух,> щоб йому!..'; *Твойта мама* 'Твою маму' і под.

Висновки та перспективи досліджень. Отже, у кожній із досліджуваних мов вирізняються достатньо різноманітні чинники, що впливають на формування СНВ зі своїм особливим емоційно-стильовим складником. Так, у білоруській мові це певна обмеженість уживання мови

в деяких сферах. Названий чинник впливає на те, що в білоруській мові система СНВ не так швидко оновлюється, а функціонує відповідно до сформованих принципів, тому в білоруській мові не так часто трапляються молодіжні, жаргонні вирази, фіксується менша різноманітність одиниць. Порівняно з білоруською мовою українська характеризується великою кількістю варіантів, тому що мова функціонує ширше, її носії є й серед молоді, і серед старшого покоління, крім того, в українській мові (а також болгарській) нами були зафіксовані діалектні вирази згоди та незгоди, що також додає варіанти СНВ. Особливість чеської мови полягає у функціонуванні паралельних кодів – просторічної чеської та офіційної чеської мов, які відрізняються на всіх рівнях. Болгарська мова сформувалася під впливом народного мовлення, вона дуже багата на частки, які передають різноманітні значення. Планка терпимості до грубої, обценної лексики в цій мові нижча, ніж у східнослов'янських.

Дослідження є перспективним для подальшого вивчення комунікації слов'янськими мовами, бо воно допомагає будувати взаємодію між мовцями з урахуванням правил культури, етикету, сприяє доречному вживанню СНВ. Такий аналіз стилістично-емоційних характеристик є важливим не тільки для правильного використання СНВ, але й для інших висловлень, в тому числі для вираження згоди та незгоди.

Список використаних джерел

- Васючэнка, Пятро. «Хведар Набілкін – беларускі касінер». *Сучасная беларуская драматургія: традыцыі і наватарства*. Мінск: ТАА «Сэр-Віт», 2003, с. 621–38.
- Уварова, Наталя. *Шахрайки*. URL: <http://ukrdrama.at.ua/load/0-0-0-1-20>.
- Фольварочный, Василь. «Дитячі забави: драма на дві дії». Фольварочный, Василь. *Спокуса: драми*. Чернівці: Зелена Буковина, 2000, с. 109–58.
- Щученко, Сергій. *Help*. URL: <http://dramaturg.org.ua>.

Sources

- Vasiučenka, Piatro. “Khvedar Nabilkin – belaruski kasiner”. *Suchasnaja belaruskaja dramaturhija: tradytsy i navatarstva*. Minsk: TAA “Ser-Vit”, 2003, pp. 621–38.
- Uvarova, Natalia. *Shakhrai*. ukrdrama.at.ua/load/0-0-0-1-20
- Folvarochnyi, Vasyl. “Dytiachi zabavy: drama na dvi dii”. Folvarochnyi, Vasyl. *Spokusa: dramy*. Chernivtsi: Zelena Bukovyna, 2000, pp. 109–58.
- Shchuchenko, Serhii. *Help*. dramaturg.org.ua.

Список використаної літератури

- Білодід, Іван. *Сучасна українська літературна мова: Синтаксис*. Київ: Наукова думка, 1972.
- Борисова, Инна. *Русский разговорный диалог: структура и динамика*. 3-е изд. Москва: Книжный дом «Либроком», 2009.
- Вихованець, І. Р. *Граматика української мови. Синтаксис*. Київ: Либідь, 1993.
- Вінтонів, Михайло. «Нечленовані речення в сучасній українській мові: статус, функції». *Мовознавчий вісник*, вип. 6, 2008, с. 44–8.
- Галактионова, Ирина. *Средства выражения согласия / несогласия в русском языке*. Дис. ...канд. филол. наук: 10.02.01. Москва, 1995.

- Грайс, Герберт. «Логика и речевое общение». *Новое в зарубежной лингвистике*, вып. 16, 1985, с. 217–38.
- Гурко, Олена. «Нечленовані речення як засоби реалізації категорії ствердження в українській мові». *Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство)*, вип. 127, 2014, с. 396–400.
- Гурко, Олена. *Функційно-семантична категорія ствердження в українській літературній мові*. Дис. ...докт. філол. наук: 10.02.01. Дніпро, 2018.
- Дудик, Петро. *Із синтаксису простого речення*. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 1999.
- Ермакова, О. П., и Земская, Е. А. «К построению типологии коммуникативных неудач (на материале естественного русского диалога)». *Русский язык в его функционировании: Коммуникативно-прагматический аспект*, отв. ред. Е. А. Земская, Д. Н. Шмелев. Москва, 1993, с. 30–64.
- Ермакова, Ольга. «Функции согласия и несогласия в дружеской беседе (психолого-лингвистические заметки)». *Жанры речи*, №1(17), 2018, с. 60–6.
- Загнітко, Анатолій. «Еквіваленти речення: статус, обсяг і функційна типологія». *Лінгвістичні студії*, вип. 19, 2009, с. 79–91.
- Иванова, К., и Ницолова, Р. *Ние, говорещите хора*. София: Университетско издателство «Св. Климент Охридски», 1995.
- Иссерс, О. С. *Коммуникативные стратегии и тактики русской речи*. 5-е изд. Москва: Издательство ЛКИ, 2008.
- Киселев, Игорь. *Частицы в современных восточнославянских языках*. Минск: БГУ, 1976.
- Костусяк, Наталія. «Функційно-комунікативні ознаки стверджувальної / заперечної модальності». *Studia Ucrainica Varsoviensia 1*. Warszawa, 2013, с. 133–141.
- Кучер, А. С. «Нечлененные предложения в современном украинском языке: статус, функции». *Studia Philologica (Філологічні студії)*, №(9), 2018, с. 47–54.
- Озаровский, О. В. «Согласие-несогласие как категория коммуникативного синтаксиса». *Проблемы учебника русского языка как иностранного. Синтаксис*. Москва, 1980, с. 109–20.
- Речник на българския език*, глав. ред. К. Чолакова. Т. 1 (А–Б). София: Издателство на БАН, 1977.
- Сирота, Е. В. «Специфика функционирования функционально-семантического поля „согласие“ в современном русском языке». *Русистика: вчера, сегодня, завтра: сборник документов юбилейной международной научной конференции, 29 июня – 2 июля 2017 года, София*. София, 2018, с. 261–73.
- Словник української мови*, за ред. І. К. Білодіда. В 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980.
- Сусов, Иван. *Лингвистическая прагматика*. Москва: Восток–Запад, 2006.
- Сучасна українська літературна мова*, за ред. М. Я. Плющ. Київ: Вища школа, 2000.
- Шаронов, И. А. «Коммуникативы и методы их описания». *Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии*, вып. 8 (15), 2009, с. 543–7.
- Шатілова, Олена. «Спонукальний потенціал еквівалентів речення». *Лінгвістичні студії*, вип. 25, 2012, с. 79–83.
- Широкова, А. Г., Адамец, П., Влчек, И., и Роговская, Е. Р. *Чешский язык*. 2-е изд. Москва: Высшая школа, 1988.
- Шиць, Андрій. «Висловлення нечленованого різновиду як засоби експлікації заперечної модальності». *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*, вип. 11, 2014, с. 163–7.
- Шиць, Андрій. «Нечленовані речення як специфічні засоби вираження позамовних ситуацій». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*, вип. 49, 2014, с. 140–2.

- Karlík, P., Nekula, M., Pleskalová, J. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002.
- Leech, G. N. *Principles of Pragmatics*. London: Longman, 1983.
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, upr. V. Červená, J. Filipec. 2. vyd. Praha: Academia, 1998.

References

- Bilodid, Ivan. *Suchasna ukraïnska literaturna mova: Syntaksys*. Kyiv: Naukova dumka, 1972.
- Borisova, Inna. *Russkij razgovornyj dialog: struktura i dinamika*. 3rd ed. Moskva: Knizhnyj dom "Librokom", 2009.
- Vykhovanets, Ivan. *Hramatyka ukraïnskoi movy. Syntaksys*. Kyiv: Lybid, 1993.
- Vintoniv, Mykhailo. "Nechlenovani rechennia v suchasniï ukraïnskii movi: status, funktsii". *Movoznavchyi visnyk*, iss. 6, 2008, pp. 44–8.
- Galaktionova, Irina. *Sredstva vyrazhenija soglasija / nesoglasija v russkom jazyke*. PhD Thesis. Moskva, 1995.
- Grice, Herbert. "Logika i rechevoe obshhenie". *Novoe v zarubezhnoj lingvistike*, iss. 16, 1985, pp. 217–38.
- Hurko, Olena. "Nechlenovani rechennia yak zasoby realizatsii katehorii stverdzhennia v ukraïnskii movi". *Research Bulletin Series: Philological Sciences*, iss. 127, 2014, pp. 396–400.
- Hurko, Olena. *The functional-semantic category of affirmation in the Ukrainian literary language*. Doctoral Thesis. Dnipro, 2018.
- Dudyk, Petro. *Iz syntaksysu prostoho rechennia*. Vinnytsia: VDPU im. M. Kotsiubynskoho, 1999.
- Ermakova, O. P., and Zemskaja, E. A. "K postroeniju tipologii kommunikativnyh neudach (na materiale estestvennogo russkogo dialoga)". *Russkij jazyk v ego funkcionirovanii: Kommunikativno-pragmaticheskij aspekt*. Moskva, 1993, pp. 30–64.
- Ermakova, Olga. "Functions of Consent and Disagreement in Friendly Chat (Psikhologo-linguistic Notes)". *Speech Genres*, no 1(17), 2018, pp. 60–6.
- Zahnitko, Anatolii. "Ekvivalenty rechennia: status, obsiah i funktsiina typolohiia". *Linhvistychni studii*, iss. 19, 2009, pp. 79–91.
- Ivanova, K., and Nicolova, R. *Nie, govoreshhite hora*. Sofija: Universitetsko izdatelstvo "Sv. Kliment Ohridski", 1995.
- Issers, O. S. *Kommunikativnye strategii i taktiki russkoj rechi*. 5th ed. Moskva: Izdatel'stvo LKI, 2008.
- Kiselev, Igor'. *Chasticy v sovremennyh vostochnoslavjanskikh jazykah*. Minsk: BGU, 1976.
- Kostusiak, Nataliia. "Funktsiino-komunikativni oznaky stverdzhivalnoi / zaprechnoi modalnosti". *Studia Ucrainica Varsoviensia 1*. Warszawa, 2013, pp. 133–141.
- Kucher, A. "Non-Articulated Sentences in Modern Ukrainian Language: Status and Function". *Studia Philologica (Філологічні студії)*, no (9), 2018, pp. 47–54.
- Ozarovskij, O. V. "Soglasie-nesoglasie kak kategorija kommunikativnogo sintaksisa". *Problemy uchebnika russkogo jazyka kak inostrannogo. Sintaksis*. Moskva, 1980, pp. 109–20.
- Rechnik na balgarskiya ezik*, edited by K. Cholakova. Vol. 1 (A–B). Sofija: Izdatelstvo na BAN, 1977.
- Sirota, E. V. "Specifika funkcionirovanija funkcional'no-semanticheskogo polja "soglasie" v sovremennom russkom jazyke". *Rusistika: vchera, segodnja, zavtra: sbornik dokumentov jubilejnoj mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii, 29 ijunja – 2 ijulja 2017 goda, Sofija*. Sofija, 2018, pp. 261–73.
- Slovyuk ukraïnskoi movy*, edited by I. K. Bilodid. 11 vols. Kyiv: Naukova dumka, 1970–1980.
- Susov, Ivan. *Lingvisticheskaja pragmatika*. Moskva: Vostok–Zapad, 2006.
- Suchasna ukraïnska literaturna mova*, edited by M. Ya. Pliushch. Kyiv: Vyshcha shkola, 2000.
- Sharonov, I. A. "Communicatives and methods of its description". *Computational Linguistics and Intellectual Technologies*, iss. 8 (15), 2009, pp. 543–7.

- Shatilova, Olena. "Sponukalniyi potentsial ekvivalentiv rechennia". *Linguistic Studies*, iss. 25, 2012, pp. 79–83.
- Shirokova, A. G., Adamec, P., Vlcek, I., and Rogovskaja, E. R. *Cheshskij jazyk*. 2nd ed. Moskva: Vysshaja shkola, 1988.
- Shyts, Andrii. "Vyslovlennia nechlenovanoho riznovydu yak zasoby eksplikatsii zaperechnoi modalnosti". *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova. Serii 10: Problemy hramatyky i leksykologhii ukrainskoi movy*, iss. 11, 2014, pp. 163–7.
- Shyts, Andrii. "Nechlenovani rechennia yak spetsyfichni zasoby vyrazhennia pozamovnykh sytuatsii". *Scientific Notes of Ostroh Academy National University: Philology Series*, iss. 49, 2014, pp. 140–2.
- Karlík, P., Nekula, M., and Pleskalová, J. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002.
- Leech, G. N. *Principles of Pragmatics*. London: Longman, 1983.
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, upr. V. Červená, J. Filipec. 2 vyd. Praha: Academia, 1998.

Стаття надійшла до редколегії 07.02.2019